

**UTILIZAREA CUNOȘTINȚELOR SPECIALIZATE ÎN INVESTIGAREA
OMORURILOR, LEGATE DE PRELEVAREA ORGANELOR ȘI/SAU
ȚESUTURILOR UMANE PENTRU TRANSPLANT**

**[THE APPLICATION OF SPECIALIZED EXPERTISE IN INVESTIGATING HOMICIDES
COMMITTED FOR THE PURPOSE OF PROCURING HUMAN ORGANS AND/OR TISSUES FOR
TRANSPLANTATION]**

Vitalie JITARIUC, conf. univ., dr., Decan, Facultatea Drept și Administrație Publică,
Universitatea de Stat „Bogdan Petriceicu Hașdeu” din Cahul.
Cercetător asociat Institutul de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române.

E-mail: vjitariuc@gmail.com
ORCID ID: 0000 0002 9361 4460

Izabella COSTEȚCAIA, doctorandă,
Școala Doctorală în Drept, Științe Politice și Administrative a Consorțiului instituțiilor de
învățământ

ASEM și USPEE, Republica Moldova

E-mail: izulia74@gmail.com
[ORCID ID: 0009-0000-4679-9266](https://orcid.org/0009-0000-4679-9266)

Abstract

The effective investigation of offences involving the unlawful procurement of human organs or tissues is closely tied to the integration of advanced scientific and technical methods into criminal investigation and forensic practice. Enhancing the use of specialised—particularly medical—expertise requires improved awareness among investigators of recent developments in forensic medicine, the capabilities of relevant institutions and specialists, and the characteristics and preservation of forensic evidence. Ultimately, only coordinated collaboration between investigators and forensic experts can ensure the rigorous detection and investigation of homicides committed for the purpose of organ or tissue harvesting.

Keywords: offence, investigation, procurement, transplantation, human organs, human tissues, specialist, expert, forensic expertise, evidentiary material, expert report, criminalistic tactics.

Introducere

Destul de des, realizarea procedurii de urmărire penală sau judiciare, practic, este imposibilă fără utilizarea cunoștințelor speciale: acestea au caracterul rezultatelor obținute de științele naturale, tehnice și altele, la baza cărora se află metodele și procedeele cunoașterii științifice a lumii (Gheorghiță M., 2017, p. 690). Eficiența activității organelor de urmărire penală depinde, într-o mare măsură, de posibilitățile de aplicare a cunoștințelor specializate, atât proprii, cât și ale specialiștilor, experților, pe care ofițerul de urmărire penală (procurorul) le utilizează în timpul cercetării nemijlocite a infracțiunilor.

O condiție importantă a cercetării infracțiunilor de omor este desfășurarea la timp și în cunoștință de cauză a unei activități de depistare și valorificare științifică a urmelor și

obiectelor purtătoare de urme ale infracțiunii în vederea identificării făptuitorului și împrejurărilor în care a acționat acesta (Doraș A., 2011, p. 539). Succesul luptei cu omorurile legate de prelevarea ilegală de organe și (sau) țesuturi umane pentru transplant este indisolubil legat de utilizarea realizărilor științei și tehnicii, de implementarea celor mai noi metode și instrumente științifico-tehnice în cercetarea infracțiunilor și în practica expertizelor judiciare, precum și de aplicarea tuturor cunoștințelor specializate, în special a celor medicale, care ajută la asigurarea unei soluționări și investigări eficiente a faptelor infracționale din această categorie. O problemă aparține în aplicarea cunoștințelor specializate la descoperirea și investigarea infracțiunilor o constituie utilizarea de către ofițerul de urmărire penală (procuror) a propriilor cunoștințe în domeniul criminalisticii și al altor ramuri aplicative ale științei. Astfel, cunoștințele în domeniul medicinei vor permite reprezentanților organelor de urmărire penală să analizeze rezultatele examinării corporale, să formuleze corect întrebările în ordonanța de dispunere a expertizei, să înainteze și să verifice anumite ipoteze etc. Propriile cunoștințe specializate ale ofițerului de urmărire penală (procurorului) nu doar că ajută la formularea și verificarea versiunilor criminalistice, la luarea deciziilor privind oportunitatea dispunerii expertizelor judiciare, la aprecierea rezultatelor obținute din cercetările de expertiză și aplicarea mijloacelor și metodelor tehnice, dar formează și convingerea acestuia în corectitudinea deciziilor luate. Printre condițiile ce asigură o cercetare efectivă a infracțiunii se numără și folosirea cu iscusință a cunoștințelor specializate din diferite domenii: cunoștințe obținute în urma unei pregătiri profesionale (obținerea studiilor corespunzătoare, formarea aptitudinilor necesare, existența experienței practice (Osoianu T. *et. al.*, 2020, p. 295).

Metodologia de cercetare

Baza metodologică a cercetării este constituită din metoda cunoașterii universale. La elaborarea articolului au fost utilizate metodele logico-formală, precum și cea a analizei comparative. Baza normativă a cercetării este constituită din prevederile legislației penale și procesual-penale a Republicii Moldova, precum și din cadrul normativ care reglementează activitatea medicilor legiști, procedura de dispunere și efectuare a expertizelor judiciare, de aplicare a cunoștințelor specializate în procesul cercetării faptelor infracționale. Baza teoretică a cercetării este reprezentată de lucrările oamenilor de știință din domeniul criminalisticii, ale căror studii sunt dedicate problemei investigării omorurilor legate de prelevarea organelor și (sau) țesuturilor umane pentru transplant.

Discuții și rezultate

În cercetarea infracțiunilor de omor, legate de prelevarea ilegală de organe și (sau) țesuturi umane pentru transplant, se utilizează un vast spectru de cunoștințe specializate, dintre care o mare parte sunt cunoștințele din domeniul medicinei legale. Cunoștințele specializate în cercetarea și descoperirea infracțiunilor sunt utilizate sub diverse forme. Cel mai des se vorbește despre două forme – *procesuală* și *nep procesuală*.

La forma procesuală de utilizare a cunoștințelor specializate se referă: a) implicarea unui specialist în desfășurarea acțiunilor de urmărire penală; b) dispunerea expertizelor judiciare.

Analizând implicarea specialistului în desfășurarea acțiunilor de urmărire penală, trebuie menționat că legislația procesual-penală permite participarea acestora la: cercetarea la fața locului; examinarea încăperii, obiectelor și documentelor; examinarea cadavrului; exhumarea cadavrului; ridicarea obiectelor și documentelor etc. Trebuie subliniat că,

conform legislației procesual-penale, specialistul aplică cunoștințele și abilitățile sale speciale pentru a ajuta organul de urmărire penală în descoperirea, fixarea și ridicarea probelor, atrăgând atenția asupra circumstanțelor legate de efectuarea acțiunilor de urmărire penală. În cazul unei astfel de forme de utilizare a cunoștințelor speciale, specialistul efectuează investigația obiectelor, evenimentelor, faptelor și proceselor care pot conține informații importante privind circumstanțele cauzei cercetate de organele de urmărire penală. Esența activității specialistului în aceste situații constă în a descoperi, fixa și ridica probele și a atrage atenția participanților la acțiunea de urmărire penală asupra acestor circumstanțe (Gheorghiță M., 2017, p. 691-692).

O asemenea necesitate apare atunci când ofițerul de urmărire penală (procurorul) nu are cunoștințele suficiente privind metodele și mijloacele de realizare a unei lucrări care necesită cunoștințe și abilități specializate, precum și atunci când volumul de muncă la locul faptei este foarte mare. Ajutorul în utilizarea cunoștințelor specializate se manifestă prin descoperirea probelor (găsirea urmelor, obiectelor, elementelor relevante pentru caz), explicarea mecanismului formării urmelor, precum și prin acordarea de asistență în fixarea informațiilor probatorii (Ищенко П. П., 1990, p. 12-13).

Esența expertizei constă în cercetarea circumstanțelor cazului pe baza cunoștințelor specializate. Expertiza judiciară permite utilizarea, în cadrul cercetării infracțiunilor și examinării cauzelor penale în instanță, a posibilităților mijloacelor științifico-tehnice moderne, extinzând astfel limitele cunoașterii investigației, ea fiind o metodă eficientă și importantă pentru stabilirea circumstanțelor esențiale ale cauzelor penale. Expertiza este o cercetare și această cercetare este făcută de către o persoană competentă. Cercetarea se face doar în cazul când în procesul judiciar apar probleme care nu pot fi soluționate altfel decât prin aplicarea cunoștințelor speciale (specializate). Cercetările sunt făcute numai asupra obiectelor aflate în legătură cu cauza investigată (Cataraga O., 2022, p. 33-35). În mod frecvent, specialiștii chemați la rezolvarea cauzelor penale îi întâlnim în persoana experților (Jitariuc V., et al., 2025, p. 902).

Analizând formele neprocesuale de utilizare a cunoștințelor speciale, nu putem trece cu vederea consultările cu specialiștii. Consultările se desfășoară în cazurile în care, la descoperirea și investigarea infracțiunii, pentru a lua o decizie tactică corectă, sunt necesare informații de referință despre natura obiectelor, fenomenelor, care pot fi obținute în formă verbală sau scrisă de la persoane care dețin cunoștințe specializate într-un anumit domeniu. În cauzele penale legate de prelevarea ilegală de organe și (sau) țesuturi umane pentru transplant, consultarea unui specialist în domeniul transplantologiei este necesară, de exemplu, la examinarea cadavrului, în cazul în care la acesta se constată lipsa unor organe și (sau) țesuturi. În timpul examenului extern, specialistul în transplantologie poate oferi o evaluare preliminară a leziunilor corporale și poate răspunde la întrebarea dacă aceste leziuni corespund celor provocate în urma unei intervenții chirurgicale de transplant. Nu se pot formula concluzii medico-legale privind cauza și împrejurările morții numai pe baza unor examene externe sau interne parțiale (Groza I., et al., 2007, p. 216).

Analizând formele de aplicare a cunoștințelor specializate în descoperirea și investigarea infracțiunilor, se poate concluziona că acestea trebuie sistematizate nu doar în funcție de faptul că utilizarea lor este reglementată sau nu de legislația procesual-penală, ci și în baza altor criterii:

1. După caracterul reflectării în materialele cauzei penale:

- a) Forme care sunt reflectate în documentele procesuale sau în materialele cauzei penale: procesele-verbale ale acțiunilor de urmărire penală la care a participat specialistul,

ajutând la descoperirea și ridicarea probelor; concluziile expertului; procesele-verbale ale audierii expertului; consultările scrise ale specialiștilor etc.;

b) Forme care nu sunt reflectate în materialele cauzei penale. Acestea sunt, în principal, informații de natură orientativă, obținute de ofițerul de urmărire penală (procuror) nu doar în timpul desfășurării acțiunilor de urmărire penală, ci și în cadrul măsurilor speciale de investigații, utilizate în procesul elaborării și înaintării versiunilor criminalistice, în planificarea cercetării, la pregătirea și efectuarea anumitor acțiuni de urmărire penală etc.

2. În funcție de etapele investigației infracțiunilor:

a) Utilizate la constatarea infracțiunilor și a identificării făptuitorilor, inclusiv în cadrul măsurilor speciale de investigații;

b) Folosite la descoperirea, cercetarea și prevenirea infracțiunilor:

- în cadrul etapei inițiale;
- în cadrul etapei ulterioare;
- la etapa finală a cercetării;

c) Utilizate la etapele judiciare ale procesului penal.

De cele mai frecvente ori, în procesul investigării acestui tip de infracțiuni, cunoștințele specializate sunt aplicate de următorii subiecți:

- Ofițerul de urmărire penală (procurorul) - în procesul examinării locului faptei, unde pot fi descoperite urme ale infracțiunii; la dispunerea expertizelor judiciare medico-legale și aprecierea concluziilor de expertiză; la examinarea corpurilor delictive; a cadavrului.

- Medicul-specialist - în procesul examinării cadavrului și a corpului persoanei; la prelevarea probelor pentru cercetări comparative; atunci când sunt necesare informații despre caracterul leziunilor corporale pentru a stabili cauza morții etc.

- Expertul - la efectuarea expertizei medico-legale a cadavrului, a persoanelor în viață; la efectuarea expertizei medico-legale a corpurilor delictive etc. (Кысов А. М., 2010, p. 653 - 654).

Or, în aceste condiții, este necesar să ne concentrăm asupra unei descrieri mai detaliate a formelor și conținutului muncii de aplicare a cunoștințelor medicale specializate în investigarea și descoperirea infracțiunilor legate de prelevarea ilegală de organe și (sau) țesuturi umane pentru transplant. În procesul de studiere a materialelor inițiale ale verificării informațiilor despre evenimentul produs, a rezultatelor examinării locului faptei și a cercetării preliminare a consecințelor acestui eveniment (pentru stabilirea informațiilor criminalistice relevante despre infracțiune și făptuitori), precum și în cadrul identificării legăturilor spațio-temporale și cauzale, reprezentantul organului de urmărire penală trebuie să materializeze un model mental al mecanismului comiterii infracțiunii, ținând cont de legile ei, de experiența sa anterioară și cunoștințele pe care le posedă, fapt despre care se vorbește cu lux de amănunte în literatura de specialitate (Jitariuc V., et al., 2024, p. 142 - 149). Acest „model mental” al mecanismului infracțiunii investigate ar trebui să cuprindă, înainte de toate, informații criminalistice semnificative. Conținutul modelului criminalistic îl constituie sistemul de date (informații) cu caracter criminalistic al infracțiunii comise, care trebuie stabilit în cadrul urmăririi penale (Gheorghită M., 2015, p. 48).

Cel mai eficient mod de colectare a informațiilor criminalistice semnificative legate de crearea și detalierea modelului mecanismului infracțiunii comise (inclusiv din surse materiale) este **cercetarea minuțioasă a locului faptei și a cadavrului** (Дворкин А. И., 2001, p. 109 - 110). Participarea specialistului în domeniul medicinei legale joacă un rol important în examinarea locului faptei, deoarece are experiența și cunoștințele necesare pentru a identifica și interpreta urmele și probele care pot fi relevante din punct de vedere

medico-legal (Рыжаков, А. П., 2001, p. 76). Apelarea la un alt medic pentru examinarea externă a cadavrului ar trebui să fie făcută doar în cazuri excepționale, prevădute de legislație (Codul de procedură penală al Republicii Moldova, 2003).

Medicii de specialitate generală, deși au cunoștințe de bază în domeniul medicinei legale, dobândite în timpul studiilor, se specializează în alte domenii ale medicinei. Ei pot avea cunoștințe mai largi în diverse ramuri ale medicinei, dar nu sunt instruiți să aplice tehnici și metode specifice în investigarea crimelor sau în examinarea cadavrelor. Pe de altă parte, specialiștii în medicină legală au o pregătire detaliată și profesională în acest domeniu. Ei sunt instruiți să aplice tehnici speciale de examinare a cadavrelor, să stabilească cu exactitate cauzele decesului, să identifice urmele de violență și să evalueze impactul leziunilor asupra victimei, acordând un ajutor substanțial reprezentantului organului de urmărire penală la efectuarea cercetării la fața locului. Cel mai aproape de specialiștii în medicină legală se află specialiștii în medicină patologică și chirurgii de profil general. Anume aceștia sunt recomandați pentru a participa la cercetarea cadavrului la fața locului, deoarece sunt mai bine familiarizați cu aspectele medicinei legale decât medicii de alte specialități din personalul spitalelor. În cazurile din categoria investigată ar trebui să se implice și un medic transplantolog. Participarea specialiștilor în domeniul medicinei legale permite identificarea unui număr mai mare de semne care reflectă evenimentul produs, ceea ce, la rândul său, duce la obținerea mai multor date necesare pentru formularea unor versiuni și pentru continuarea activității de investigare a infracțiunilor.

Cunoștințele specializate sunt necesare pentru a rezolva o serie de întrebări de ordin medical. Pentru aceasta, este esențial să existe o percepere clară a fenomenelor cadaverice, să se cunoască semnele acestora, dinamica dezvoltării lor în funcție de proprietățile și particularitățile cadavrului și condițiile mediului extern, să se cunoască caracterul și tipurile leziunilor corporale etc. Medicul legist, la examenul cadavrului, rezolvă următoarele sarcini:

1) Stabilește faptul decesului.

2) Identifică semnele care permit determinarea momentului în care a avut loc decesul.

În baza rezultatelor examenului extern al cadavrului la locul descoperirii acestuia și al procesului de identificare și fixare a urmelor de origine biologică, medicul legist poate răspunde verbal la următoarele întrebări ale reprezentantului organului de urmărire penală:

- Care ar putea fi cauza posibilă a morții?

- Care este aproximativ momentul survenirii morții?

- S-a schimbat poziția cadavrului după survenirea morții?

- Există leziuni pe corpul victimei și care ar putea fi arma presupusă care le-a cauzat?

- Este locul descoperirii cadavrului acel loc unde victimei i-au fost cauzate leziunile corporale?

- Ce urme sunt prezente pe cadavru și care este mecanismul de formare a lor?

Dacă este necesar și în funcție de condițiile cazului concret, medicul legist poate răspunde și la alte întrebări ale organului de urmărire penală, dacă acestea nu necesită cercetări suplimentare complexe. Cu toate acestea, trebuie menționat că răspunsurile la întrebările care interesează organul de urmărire penală sunt furnizate de medicul legist doar în baza examinării externe a cadavrului la locul descoperirii și au un caracter preliminar (Ungureanu S., 1993, p. 336 - 338). Utilizarea acestei informații pentru planificarea activităților de descoperire și investigare a infracțiunii trebuie făcută cu prudență, deoarece, în urma unei cercetări mai detaliate a cadavrului în morgă și în laboratoare specializate, pot fi obținute date care, într-o măsură mai mare sau mai mică, se pot deosebi de informațiile preliminare obținute la locul infracțiunii.

3. Ajută ofițerul de urmărire penală (procurorul) să efectueze o examinare corectă și consecventă a cadavrului, atrăgând atenția asupra tuturor detaliilor care, în opinia sa, sunt semnificative, și oferă explicații cu privire la acțiunile pe care le întreprinde.

4. Oferă ajutor ofițerului de urmărire penală (procurorului) în descoperirea și ridicarea urmelor, cum ar fi sângele, secrețiile organismului uman, părul, precum și diverse substanțe, obiecte, unelte și alte obiecte, la care ne atrage atenție doctrina criminalistică (Cioacă C., 2019, p. 108 - 152).

5. Ajută la descrierea rezultatelor examinării cadavrului și a probelor materiale de origine biologică în procesul-verbal al cercetării la fața locului, care este întocmit de ofițerul de urmărire penală (procuror).

6. Expune concluzii preliminare (în formă verbală) cu privire la caracterul, mecanismul și vechimea leziunilor descoperite, despre arma crimei, răspunde la alte întrebări de ordin medical care apar în timpul examinării cadavrului de către reprezentantul organului de urmărire penală.

În caz de necesitate, consultă ofițerul de urmărire penală (procurorul) la întocmirea ordonanței pentru dispunerea unei expertize medico-legale a cadavrului și a expertizei corpurilor delictate ridicate, oferind, în special, ajutor la formularea întrebărilor (Матышев А. А., 1997, p. 119). Dacă la cercetarea la fața locului participă un expert experimentat, ofițerul de urmărire penală (procurorul), chiar dacă are o practică considerabilă, preferă oferi rolul principal expertului, deși examinarea locului infracțiunii este o responsabilitate exclusivă a ofițerului de urmărire penală (procurorului). În astfel de cazuri, cu siguranță, că toate circumstanțele referitoare la cadavru și la urmele de origine biologică vor fi reflectate detaliat în procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală. Deși cadavru în astfel de situații este obiectul dominant la locul faptei, el nu este singurul aspect care interesează organul de urmărire penală. Oferind expertului întreaga inițiativă, ofițerul de urmărire penală (procurorul) pierde din vedere, involuntar, alte circumstanțe faptice, care ulterior ar putea avea o importanță semnificativă, dar care, din cauza pierderii iremediabile, nu vor juca rolul lor esențial. Din păcate, aceasta este cea mai frecvent întâlnită formă de interacțiune (Jitariuc V., et al., 2025, p. 117 - 129).

Exhumarea cadavrelor se efectuează în cazurile în care cadavru unei persoane a fost îngropat fără un examen medico-legal, precum și în cazurile în care cercetarea medico-legală inițială a cadavrului a fost incompletă sau au apărut noi circumstanțe serioase care necesită verificare prin examinarea cadavrului deja îngropat. De asemenea, scopul exhumării mai ține și de prezentarea spre recunoaștere a cadavrului. Exhumarea cadavrului este o acțiune care depășește aspectul pur procesual, implicându-se în cele de ordin moral. Obligatorie în aceste cazuri este înștiințarea rudelor, însă acordul lor nu este obligatoriu (Dolea I., et al., 2005, p. 313). Exhumarea cadavrului deja autopsiat se face de către o comisie de experți care au un grad profesional mai mare decât cel al expertului care a efectuat prima expertiză (Groza I., et al., 2007, p. 216).

La efectuarea exhumării trebuie să se țină cont de următoarele aspecte:

- Vechimea îngropării nu reprezintă un obstacol pentru efectuarea exhumării;
- Pentru a efectua exhumarea într-un cimitir este necesar permisul autorității sanitaro-epidemiologice;
- Înainte de exhumare, trebuie confirmat locul îngropării atât pe baza documentelor, cât și pe baza declarațiilor martorilor;
- Înainte de a începe dezgroparea cadavrului, este necesar să se efectueze fotografierea și înregistrarea video a locului exhumării;

- Fotografierea și înregistrarea video trebuie să se realizeze pe toată durata acțiunii de urmărire penală, respectând toate cerințele legale;

- La dezgroparea corpului (în sicriu sau fără acesta) trebuie să se acorde atenție tuturor obiectelor care apar pe parcursul acțiunii, deoarece acestea ar putea avea legătură cu fapta infracțională;

- În timpul lucrărilor, trebuie evitată provocarea de daune cu obiectele și instrumentele folosite;

- După extragerea cadavrului din mormânt sau sicriu, acesta trebuie prezentat pentru recunoaștere;

- În cazurile în care identitatea cadavrului nu poate fi stabilită sau există îndoieli cu privire la identificarea sa, este necesar să se dispună simultan cu expertiza cadavrului exhumat și o expertiză pentru identificarea persoanei decedate;

- În procesul-verbal al acțiunii de urmărire penală cu privire la exhumare trebuie să se menționeze, pe lângă datele obișnuite, locul exact al îngropării, tipul mormântului și al monumentului funerar, adâncimea gropii, caracterul solului, forma și materialul sicriului, conținutul acestuia;

- Descrierea cadavrului se realizează în mod obișnuit;

- În caz de suspiciuni de otrăvire, trebuie colectate probe de sol din diverse locații din jurul cadavrului (din șase părți ale acestuia), bucăți din sicriu, dacă cadavrul a fost în sicriu, bucăți de țesătură din căptușeala sicriului, părți din îmbrăcăminte, păr și alte obiecte care ar putea conține otrăvuri;

- Expertiza medico-legală a cadavrului exhumat poate fi efectuată fie direct la locul exhumării, fie la morgă;

- Modificările postume evidente ale cadavrului nu pot constitui un motiv pentru refuzul efectuării expertizei medico-legale a cadavrului exhumat;

- Responsabilitatea specialistului în medicină legală nu include efectuarea lucrărilor tehnice la locul exhumării cadavrului, cum ar fi dezgroparea cadavrului, extragerea acestuia din mormânt etc. Prin urmare, pentru efectuarea acestui tip de lucrări trebuie să fie implicați asistenți tehnici (Кыцов, А. М., 2002, p. 323).

În procesul efectuării acestei acțiuni de urmărire penală trebuie aplicată fotografia judiciară, ea asigurând prezentarea vizuală a materialului probator (Rusu V., *et al.*, 2023, p. 200).

Consultările

În cadrul descoperirii și investigării infracțiunilor legate de prelevarea ilegală a organelor și/sau țesuturilor umane pentru transplant, este necesar să ne concentrăm asupra unui tip de utilizare a cunoștințelor speciale de către reprezentanții organelor de drept, și anume consultările. Acestea pot fi efectuate atât pentru a soluționa întrebări medicale generale, cât și pentru cele din domeniul transplantologiei. Consultările pot fi verbale și în scris. Consultările scrise sub formă de note explicative pot fi anexate la cauza penală și să fie utilizate în calitate de documente. Consultările verbale ajută la înaintarea versiunilor, înțelegerea legăturilor cauzale, determinarea specificului comportamentului persoanelor într-un anumit context, însă nu pot avea valoare probatorie.

Activitatea consultativă și informativă a reprezentanților organelor de urmărire penală este larg răspândită. În procesul de investigare, reprezentanții organelor de urmărire penală adesea se adresează pentru consultanță specialiștilor din instituțiile de expertiză sau altor persoane competente. Aceștia pot oferi informații suplimentare, relevante pentru caz, recomandări științifice, sfaturi și clarificări cu privire la un spectru diversificat de întrebări

speciale. Documentele obținute de pe urma acestor consultări nu reprezintă concluzii și nu au caracter de evaluare și apreciere. Totuși, ele constituie informații importante pentru cercetare, chiar dacă au caracter preliminar. În mod obișnuit, ofițerul de urmărire penală (procurorul) apelează la consultanță în cazurile în care îl interesează: posibilitățile unor mijloace și metode științifico-tehnice specifice; posibilitățile diferitelor tipuri de cercetări expertiză și întrebările care necesită clarificări; explicații ale anumitor fenomene, semne ale obiectelor și modalitățile lor de identificare și stabilire; informații despre oportunitatea implicării anumitor specialiști în cadrul acțiunilor de urmărire penală; procesul de colectare a probelor pentru cercetări comparative etc.

Informațiile obținute ghidează ofițerul de urmărire penală (procurorul) în organizarea și desfășurarea acțiunilor de urmărire penală, indicând direcția de căutare a probelor, ajutându-l să formuleze întrebările în timpul audierilor, pentru dispunerea expertizelor judiciare și în alte cazuri. Se subliniază importanța ajutorului consultativ al specialistului la aprecierea concluziilor expertizei, deoarece ofițerul de urmărire penală (procurorul) nu este întotdeauna competent în anumite chestiuni speciale. Clarificările pot viza terminologia rapoartelor de expertiză, conceptele utilizate și limitele competenței expertului. Consultantul poate ajuta la justificarea necesității dispunerii unei expertize suplimentare și la motivarea dezacordului cu concluziile din raportul de expertiză (Зыев, Е. И., 1975, p. 18-19).

Consultările nu sunt reglementate de legislația procesual-penală și, prin urmare, nu sunt înregistrate în documentele procesuale. În acest caz, persoanele cu pregătire medicală specializată nu efectuează cercetări care sunt posibile doar în cadrul unei expertize. Consultările au caracter de recomandare, constând în sfaturi să ajute la înțelegerea problemelor medicale speciale relevante pentru luarea unei decizii cu privire la începerea urmăririi penale și la obținerea unor informații preliminare, importante pentru urmărirea penală. Importanța acestor consultări constă în obținerea rapidă a ajutorului calificat în domeniul medicinei legale, oferind informații preliminare necesare pentru cercetarea cauzelor penale.

Dispunerea și efectuarea expertizei medico-legale.

În cazurile legate de prelevarea ilegală de organe și (sau) țesuturi umane pentru transplant, se dispune și efectuează un număr diversificat de expertize judiciare (Legea nr. 68/2016) însă cea mai importantă și mai complicată este expertiza judiciară medico-legală. Clinica medico-legală constituie o preocupare majoră a medicinei legale. Ea se referă la evaluarea prejudiciilor aduse sănătății și integrității persoanei, aprecierea stării de sănătate etc. Expertiza medico-legală este solicitată pentru evaluarea acelor fapte care aduc atingere integrității corporale sau sănătății persoanei (Groza I., 2008, p. 185). Sarcinile expertizei medico-legale a cadavrelor și a părților de cadavre umane sunt următoarele: estimarea cauzei morții și a vechimii ei; depistarea și constatarea caracterului leziunilor corporale; determinarea particularităților obiectului traumatizant și a mecanismului de acțiune a lui etc. (Ghidul ordonatorului expertizei judiciare, 2022, p. 221).

Dispunerea și efectuarea expertizei medico-legale este o acțiune procesuală, desfășurată conform prevederilor stabilite de lege, care vizează cercetarea cadavrelor, persoanelor vii, probelor materiale și altor obiecte, precum și a materialelor cauzelor penale. Aceasta se efectuează la solicitarea organelor de urmărire penală și a instanței de judecată de către persoane competente în domeniul medicinei legale. **Expertiza medico-legală** (ca și alte tipuri de expertize) reprezintă un mijloc de probă, dar se diferențiază de alte probe prin forma sa procesuală. Diferența constă în faptul că faptele din dosar nu sunt stabilite de către subiectul probatorului, ci de o altă persoană, care deține cunoștințe specializate, iar inițierea

acestui proces și utilizarea rezultatelor expertizelor reprezintă prerogativa organului de urmărire penală și a instanței de judecată. Valoarea probatorie a raportului de expertiză depinde de corectitudinea, coerența internă, precizia și veridicitatea tuturor acțiunilor, a evaluărilor și concluziilor expertului pe parcursul și în urma cercetărilor desfășurate în cadrul expertizei judiciare (Аверьянова, Т. В., 2016, p. 407 - 410).

Legea prevede două forme de participare a medicilor legiști în activitatea organelor de drept: ca expert și ca specialist. Medicii legiști sunt considerați experți atunci când efectuează expertize sau alte acțiuni legate direct de urmărirea penală și de realizarea expertizelor judiciare. Spre deosebire de majoritatea celorlalte tipuri de expertize, care sunt efectuate doar atunci când apare necesitatea acestora și când realizarea lor într-un anumit moment este posibilă și rațională din punct de vedere tactic, expertiza medico-legală este obligatorie în anumite situații specifice, prevăzute expres de lege (Codul de procedură penală al Republicii Moldova, 2003). În procesul cercetării categoriei nominalizate de infracțiuni, în cadrul urmăririi penale, se efectuează următoarele tipuri de expertize medico-legale: 1) expertiza medico-legală a persoanelor în viață; 2) expertiza medico-legală a cadavrelor și a unor părți ale corpului uman.

Expertiza medico-legală a persoanelor vii

Expertiza unei persoane vii în cazurile de infracțiuni legate de transplantul ilegal de organe și (sau) țesuturi umane se efectuează în baza diferitor temeuri. Cele mai frecvente motive pentru care se dispun și efectuează astfel de expertize sunt următoarele: 1) stabilirea caracterului leziunilor, mecanismului de producere a acestora, vechimii leziunilor și gradului de severitate a vătămării sănătății persoanei prin cauzarea leziunilor; 2) stabilirea gradului de pierdere iremediabilă a capacității de muncă generale și profesionale; 3) stabilirea vârstei; 4) identificarea persoanei (Ghidul ordonatorului expertizei judiciare, 2022, p. 226-228).

În cazul unei expertize a persoane în viață la investigarea cazurilor penale menționate, este necesară efectuarea acesteia în cadrul unei comisii de medici. În componența ei trebuie să fie incluși medici-transplantologi. Aceasta se impune datorită particularității modului de cauzare a leziunilor corporale persoanei, precum și a altor factori specifici acestei categorii de cauze penale.

Expertiza medico-legală a cadavrelor și a unor părți ale corpului uman

Cele mai frecvente motive pentru efectuarea expertizei medico-legale a cadavrelor sunt următoarele: 1) stabilirea cauzei morții, a caracterului, mecanismului și vechimii leziunilor corporale; 2) stabilirea legăturii cauzale directe între prezența leziunilor corporale la victimă și cauza nemijlocită a morții ei; 3) identificarea persoanei (Ghidul ordonatorului expertizei judiciare, 2022, p. 221 - 223).

Cea mai dificilă este investigarea acestui tip de infracțiuni atunci când se descoperă doar anumite părți ale corpului uman. În absența unui cadavru complet, medicii legiști nu pot stabili cauza morții și nu pot soluționa alte întrebări relevante pentru urmărirea penală. Cu cât mai puține părți ale cadavrului sunt descoperite, pe atât mai complexă devine cercetarea medico-legală. În cazul „lucrului” cu cadavre dezmembrate, medicul legist trebuie să rezolve succesiv o serie de probleme. În primul rând, acestea depind de ce părți ale corpului au fost descoperite și în ce stare se află, și pot varia ușor în funcție de circumstanțele cauzei. În ceea ce privește concluziile experților, sunt formulate o varietate de întrebări și răspunsuri, care derivă nemijlocit din circumstanțele cazului (Кытов, А. М., 2002, p. 345).

Concluzii

După cum se știe, descoperirea și investigarea infracțiunilor reprezintă un proces de obținere, acumulare și procesare a informațiilor cu semnificație criminalistică, utilizarea lor în soluționarea sarcinilor de identificare a infractorului și dovedirea vinovăției acestuia. Eficientizarea utilizării cunoștințelor specializate medico-legale și criminalistice în cadrul acțiunilor de urmărire penală în investigarea infracțiunilor legate de prelevarea ilegală de organe și (sau) țesuturi umane pentru transplant urmează a fi realizată în următoarele direcții: 1) creșterea nivelului propriilor cunoștințe specializate ale ofițerilor de urmărire penală (procurorilor), necesare pentru înțelegerea specificității diferitelor domenii de activitate și pentru descoperirea și investigarea infracțiunilor, prin aprofundarea educației profesionale și ridicarea nivelului de calificare; 2) extinderea implicării ofițerilor de urmărire penală (procurorilor) a persoanelor care dețin cunoștințe criminalistice, medico-legale și alte cunoștințe specializate la efectuarea oricărei acțiuni în cadrul urmăririi penale; 3) interacțiunea constantă a ofițerului de urmărire penală (procurorului) cu persoanele care dețin cunoștințe specializate, la toate etapele desfășurării urmăririi penale, în special, la dispunerea și efectuarea expertizelor judiciare, la pregătirea și efectuarea acțiunilor de urmărire penală; 4) utilizarea corespunzătoare a mijloacelor științifico-tehnice la descoperirea și investigarea infracțiunilor în procesul efectuării acțiunilor de urmărire penală și a expertizelor judiciare; 5) implicarea în descoperirea și investigarea infracțiunii a specialiștilor și experților care se ocupă de soluționarea unor întrebări specifice într-un anumit domeniu al cunoștințelor specializate.

Astfel, specific pentru investigarea cazurilor din această categorie este faptul că, pe toate etapele cercetării, ofițerul de urmărire penală (procurorul) trebuie să fie în contact constant cu un medic specialist în domeniul transplantologiei.

Referințe

- Gheorghită, M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău. (F. E.–P. „Tipografia Centrală”), 2017, 671 p. ISBN 978-9975-53-834-3.
- Doraș, S. *Criminalistica*. Chișinău: Ed. Cartea Juridică, 2011. 630 p. ISBN 978-9975-53-015-6.
- Osoianu, T., Ostavciuc, D., Odagiu, Iu. ș. a. *Tactica acțiunilor de urmărire penală*. Chisinau: Ed. Cartea Milirată, 2020. 339 p. ISBN978-9975-3366-0-4.
- Gheorghită, M. *Tratat de criminalistică*. Chișinău, 2017 (F. E.–P. „Tipografia Centrală”). 671 p. ISBN 978-9975-53-834-3.
- Ищенко, П. П. *Специалист в следственных действиях: уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты*. Москва: Юридическая литература, 1990. 157 с. ISBN 5-7260-0296-2.
- Cataraga, O. *Expertiza judiciară*. București: Ed. Pro Universitaria, 2022. 267 p. ISBN 978-606-26-1576-5.
- Jitariuc, V., Rusu, V. *Tratat de criminalistică. Partea a II-a: Tactica criminalistică*. București: Ed. Pro Universitaria, 2025. 1069 p. ISBN 978-606-26-2008-0.
- Groza, I. L., Astărăstoae, V. *Introducere în medicina legală pentru juriști*. București: Ed. C. H. Beck, 2007. 282 p. ISBN 978-973-115-089-5.
- Убийство: частные методики расследования: Курс лекций*. Под общ. ред. А. М. Кустова. Москва; Воронеж: НПО «МОДЭК», 2010. 879 с. ISBN 978-5-9770-0382-7.
- Jitariuc, V., Rusu, V. *Judicial traceology and its expertise*. Monographs. București: Ed. Pro Universitaria, 2024. 256 p. ISBN 978-606-26-1916-9.
- Gheorghită, M. *Tratat de metodică criminalistică*. Chișinău: CEP USM, 2015. 532 p. ISBN 978-9975-71-606-2.
- Осмотр места происшествия: Практическое пособие*. Под ред. А. И. ДВОРКИНА. Москва: ЮРИСТЪ, 2001. 336 с. ISBN 5-7975-0332-8.

- Рыжаков, А. П. *Следственные действия*. Москва: Контакт : ИНФРА-М, 2001. 136 с. ISBN 5-16-000750-4.
- Codul de procedură penală al Republicii Moldova. Legea Republicii Moldova nr. 122-XV din 14 martie 2003. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online], 2003, nr. 104-110. În vigoare din 12 iunie 2003 [citat 23.02.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=113967&lang=ro
- Ungurean, S. *Medicina legală*. Chișinău: Ed. Știința, 1993. 414 p. ISBN 5-376-01745-1.
- Cioacă C. *Cercetarea și interpretarea criminalistică a urmelor biologice de natură umană*. București: Ed. Universul Juridic, 2019. 404 p. ISBN 978-606-39-0435-6.
- Осмотр трупа на месте его обнаружения*: Руководство. Под ред. А. А. МАТЫШЕВА. Санкт-Петербург: Лань, 1997. 283 с. ISBN 5-86617-017-5.
- Jitariuc, V., Rusu, V. *Tactics of the crime scene investigation*. Monographs. București: Ed. Pro Universitaria, 2025. 195 p. ISBN 978-606-26-2052-3
- Dolea, I., Roman, D., Sedlețchi, Iu. ș. a. *Drept procesual penal*. Chișinău: Ed. Cartier Juridic, 2005. 958 p. ISBN 9975-79-343-6.
- Кустов, А. М. *Судебная медицина в расследовании преступлений*. Москва: МПСИ, 2002. 446 с. ISBN 5-89502-353-3.
- Rusu, V., Jitariuc, V. *Tratat de criminalistică. Partea I. Noțiuni generale. Tehnica criminalistică*. București: Ed. Pro Universitaria, 2023. 758 p. ISBN 978-606-26-1769-1.
- Зуев, Е. И. *Непроцессуальная помощь сотрудника криминалистического подразделения следователю*. Москва, 1975. 39 с.
- Lege cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar, nr. 68 din 14.04.2016. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova* [online], 2016, nr. 157-162/316 din 10.06.2016 [citat 21.02.2025]. Disponibil: https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110463&lang=ro
- Ghidul ordonatorului expertizei judiciare*. Chișinău: Institutul de Reforme Penale, 2022. 276 p. ISBN 978-9975-87-972-9.
- Аверьянова, Т. В., Белкин, Р. С., Корухов, Ю. Г. и др. *Криминалистика*: Учебник для вузов. Москва: Норма, 2016. 928 с. ISBN 978-5-91768-334-8.
- Кустов, А. М. *Судебная медицина в расследовании преступлений*. Москва: МПСИ, 2002. 446 с. ISBN 5-89502-353-3.